

D. Udvary Ildikó

# Végtelen színjáték

## Sárkány Győző Dante-sorozata

Pesterzsébeti Múzeum –  
Gaál Imre Galéria,  
2022. III. 16. – IV. 16.

[A művészet] mint hordozó mindig ugyanaz, minthogy pedig a változást hordozza, egyben mindig más és más.  
József Attila

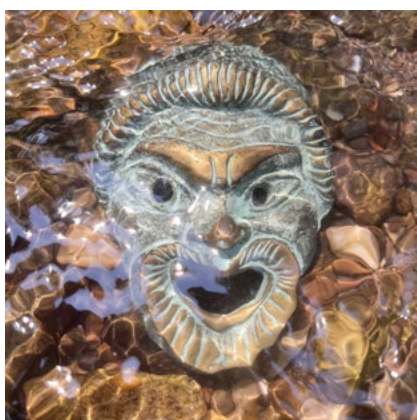
Csak arról van szó, hogy a megfelelő pillanatban üssük le a megfelelő billentyűket.  
Johann Sebastian Bach

Sárkány Győző legújabb munkái – a korábbiakhoz hasonlóan – összefüggő sorozatot alkotnak, melynek tematikája elsődleges olvasatban – Dante halálának 700. évfordulója alkalmából – az *Isteni színjáték*hoz kapcsolódik. Ám mindez csupán kiindulópont a számára, hogy a különféle kultúrák kontinuitására, a személyes élmény megoszthatóságának paradoxonára reflektáljon. S bár egy újnak számító művészi nyelv, a fotóművészet eszközeihez nyúlt, a sorozat mind tartalmilag, mind szemléletében illeszkedik eddigi alkotásaihoz. Sárkány Győző sosem riadt vissza a különféle technikai lehetőségek, stíuselemek szabad alkalmazásától. S bár műveinek többségét a grafika legfontosabb eszközeivel – ceruzával, tussal, grafittal – készítette, alkotásai között akvarell, festmény, szerigráfia, művészkönyv és objekt is található. A fotó megjelenése bizonyos szempontból a pandémiához köthető, hiszen az elmúlt egy év megváltoztatta mindennapi rutinunkat, s negatív hatásai mellett ösztönzött a befelé fordulásra, az elmélyülésre, az új utak, új lehetőségek keresésére. Sárkány Győző számára a kényszerű elvonulás a természethez fordulást hozta. Fotói a korábbi grafikák szerves folytatásaként jöttek létre, a parafrázis itt is tetten érhető.

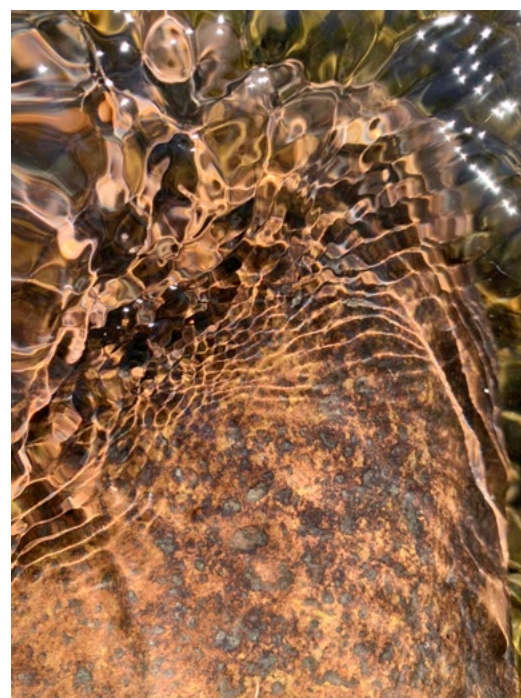
Sárkány Győzőnek a fotó nem az elröppenő pillanat megörökítéséről szól. Nem akarja fausti értelemben megállítani, megcsalni az időt. Számára a fotó által megragadott kép éppen olyan, mint egy ceruzarajz, az alkotó ember egyediségének lenyomata. Felvételeinek helyszíne a szentendrei Bükkös-patak, mely a csendes séták során enyhe kanyarolataival, kavicszátonyaival, a víz tükrén megcsillanó fényekkel, magával sodort ágakkal, levelekkel minden valós és megálmodott vizek megtettesítőjévé tárgult. Patakból forrássá, dűsvízű folyammmá, méltóság-teljesen elterülő tengerré, az élet vizét csillogtató, paradicsomi folyóvá, Kháron csónakját az alvilág felé sodró Sztüxszé vagy épp a feledést hozó Léthévé. Ezek az átváltozások kelnek életre a felvételeken, melyek gazdag szimbolikus nyelvezettel idézik meg Dante művét s vele együtt az antikvitás, a középkor, a reneszánsz és a későbbi évszázadok történeteit. William Blake sorai jól érzékeltetik a művészi beleérzés és az absztrakció teremtő erejét, melyből ezek a képek megszülettek: „Egy homokszemben lásd meg a világot, / Egy vadvirágban a fénylő eget, / Egy órában az örökkévalót, / S tartsd tenyeredben a végtelent.”

SÁRKÁNY Győző:  
*Determináció*, 2021,  
vegyes technika,  
70×50 cm  
A művész jóvoltából  
↙

SÁRKÁNY Győző:  
*Apatheia*, 2021,  
vegyes technika,  
70×50 cm  
A művész jóvoltából  
↓

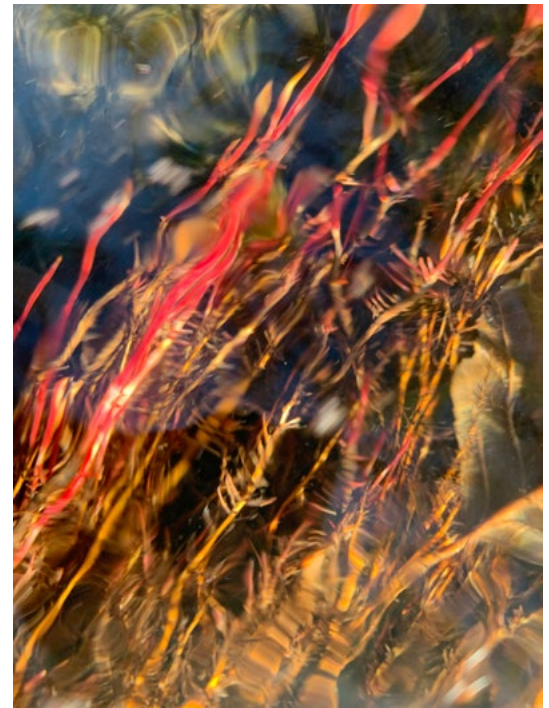
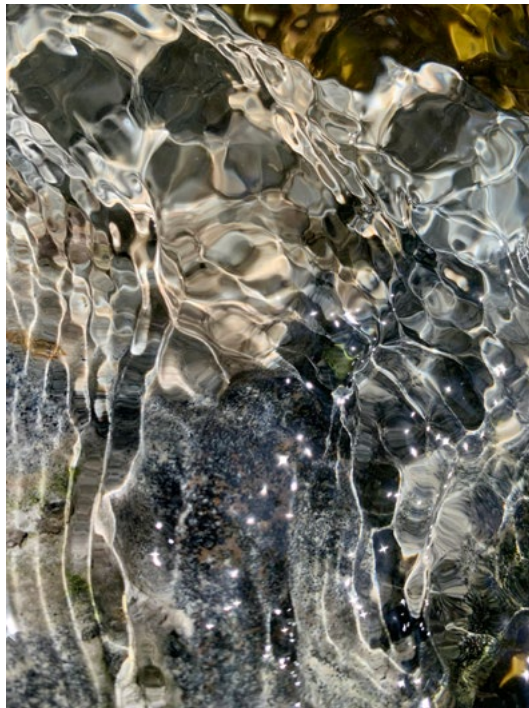


↑  
SÁRKÁNY Győző: *Determináció*, 2021,  
vegyes technika, 16×16 cm  
A művész jóvoltából



SÁRKÁNY Győző:  
*Lélektörő*, 2021, vegyes  
technika, 70×50 cm  
A művész jóvoltából  
→

SÁRKÁNY Győző:  
*Áramlásintervenció*,  
2021, vegyes technika,  
70×50 cm  
A művész jóvoltából  
→→



Ebben a sorozatban a kiindulópont, a közös nevező Dante *Commediája*, melyen a firenzei költő 1306-tól 1321-ig dolgozott, s amelynek címét Giovanni Boccaccio egészítette ki később az „isten” jelzővel. Az *Isteni színjáték* évszázadokon át inspirálta a különböző művészeti ágakban alkotó művészeket. Nem véletlen, hogy a művet „a középkor enciklopédiájának” is nevezték, hiszen a korabeli műveltség átfogó tudását tükrözte, ugyanakkor bővelkedett az író életére, szerelmére és szülővárosa, Firenze történetére vonatkozó személyes utalásokban is. Sokszor elhangzott már, hogy a mű rétegeinek felfejtése és interpretációja az ismeretek szinte beláthatatlan gazdagságát feltételezi. A műalkotás azonban a mindenkori olvasótól nem pusztán megértést, hanem átérzést, személyessé tételt, hasonlást kíván. A nézőknek nem kell megfejtést keresni, nincs semmiféle helyes megoldás. Csupán számtalan egyéni élmény lehetséges, melyet kibővíti, elmélyíti a nagyvonalú asszociációs mező, s a Dante művével történő lehetséges találkozási pontok élménye.

*Ne várj csodát, az élet a csoda!*  
Juhász Gyula

A művész korábbi alkotásainál megfigyelhettük a mikro- és makrokozmoszok ellentétek párhuzamba állítását, az eltérő léptékek egymásra vonatkoztatását. Történelmünk, hiedelemvilágunk, profán és szakrális rítusaink, tárgyaink velünk együtt mind az általunk teremtett idő foglyai. Empedoklész híres mondata sejlik fel: „Keveredés létezik csupán és átalakulása a keveredetteknek.” Ezt a feltartóztathatatlan keveredést ábrázolják képei és címadásai is, melyekben a különböző idősíkok összekapcsolása sajátos kontextusokat teremt.

*A Mindent Mozgatónak glóriája a Mindenségen áthat és világol, itt hóbb, ott halkabb fényt hintvén a tájra.*  
Dante: *Paradicsom*, I. 1-3. (Babits Mihály fordítása)

A *Végtelen színjáték* szerkezeti felépítése párhuzamosan halad Dante művével. Tagolása szintén a hármasszámra és többszöröseire épül: három fejezet, háromszor harminchárom kép és a *Commediához* hasonlóan még egy, a századik, a bevezető pandant-jaként. A művész

természetesen már csak műve parafrázis jellegét tekintve sem szándékozik a *Commedia* pontos követésére. A könyv minden lapján egy-egy kép szerepel, melyeket az átellenes oldalon egy kisebb, megvágott képecske kísér. Tekintheznénk ezt a régi könyvekből megszokott, miniatúraszerű díszítő elemnek, de itt nem erről van szó. Ezek a kis képek nem ismétlődő ornamentális dekorációk, hanem tényleges kísérői a nagyoknak. Az első két fejezetben a képeken vízmosta antik színházi maszkok láthatók, mimikájuk jelen esetben a pokolhoz és a purgatóriumhoz kapcsolódóan félelmet, megdöbbenést közvetít. A vízbe helyezett maszkok kifejező erejét felerősíti a víz áramlása, fodrozódása, a kavicsok, kövek textúrája és a beeső fény tükröződő csillogása. S az oldalanként meg-megújuló képecskék a nagy méretű kompozíciók vizuális párjaiként kapcsolódnak hozzájuk.

A három stáció elnevezése nem másolja pontosan a *Commediát*. Az *Infernót* és a *Purgatóriumot* nem a *Paradicsom*, hanem a *Boldogok mezeje* követi. Mint tudjuk, a paradicsomba Vergilius – pogány lévén – már nem léphet be, ezért itt Beatrice, a költő szerelme és Szent Bernát veszi át Dante vezetését. Erre utal a vízbe helyezett, antik női istenséget ábrázoló kis képecske a *Boldogok mezeje* című fejezetben, s ez egyértelműsíti a művész szándékát a képecskék vezérfonal szerepére is. De miért is nem Paradicsom? A *Boldogok mezeje*, más szóval Elízium, a görög mitológiában a Tartarosz, az alvilág ellentéte. A görögök elképzelése szerint itt éltek boldogan az istenek kegyeltjei. Sárkány Győző kibővíti a dantei keresztény univerzum határait, és saját színjátékának kapuját – a végtelen jelzővel ellátva – kitarja a pogány istenek, a mitológia s egyben a ma és a jövő embere előtt. Már az első két részben is utal erre a nyitottságra antikvitást idéző színházi maszkjaival, melyek egyébként *œuvrjének* visszatérő elemei.

[...] *mint hab a vízen és a füst a légtelenben* [...]  
Dante: *Pokol*, XXIV. 47. (Babits Mihály fordítása)

A fotók kompozíciós felépítésének jellegzetes motívumai a különféle fényhatások, a víz tükröződése, transzparenciája, a sodrás és hullámozás keltette formai játék. A víz felszínén létrejövő formációk legtöbbször organikus, de olykor szinte geometrizáló absztrakt képek asszociá-



SÁRKÁNY György:  
*Androméda teszt*, 2021,  
vegyes technika, 70×50 cm  
A művész jóvoltából  
←←



SÁRKÁNY György:  
*Állapotváltozás*, 2021,  
vegyes technika, 70×50 cm  
A művész jóvoltából  
←

cióját kelti. A lágyan ívelő, merev formákba kényszeríthetetlen, megfoghatatlan, áttetsző víz jégként magába zárja a mederbe hullott leveleket, ágakat, levegőbuborékok pötytyöznek a felszínét. A vízképek hullámzásokból, fénytörésekből kialakuló szerkezete, színfoltjai néhol szinte akvarellre emlékeztetnek, máskor a művész dúsan ívelő rajzainak vonalait juttatják eszünkbe. Mintha a természeti képbe rejtőzködve elővillannának a jól ismert állatfigurák, szörnyek, maszkok, torzók, hogy rögtön bele is olvadjanak a folytonos elmozdulásba. A kompozíció teljessége épp ebben a megfoghatatlan összeolvadásban rejlik. Ezáltal válik egységgé a természet és az ember, így kerül helyére a kizökkent világ.

*Két, látszólag összebékíthetetlen valóság társítása egy látszólag oda nem illő térben.*  
Max Ernst

A sorozatban a címadás kiemelt hangsúlyt kap: az elnevezések átgondolt terv szerint illeszkednek a vizuális formákhoz. Megidéződnek az ókori történelem, a művészettörténet, a különféle népek hitvilágának mitikus alakjai, szabadon társít alkímiai, asztrológiai és tudományos kifejezéseket. Az *Inferno* részben megjelenik a torztestű Ephialtész, a spártaiak elárulója, Wotan, a germánok hadistene, aki megszerezte az emberek számára a költészet mézsörét, démonok, kígyók, a művészek közül pedig feltűnik Pollock és Dalí. Nem véletlen, hogy épp ők szerepelnek az anyagban, hiszen technikájukkal és szemléletükkel mindketten hatással voltak Sárkány György munkásságára. Különösen Pollock spontán festésmódja. Dalí az irracionalitás rétegeit feltáró pszichoanalízis tanulmányozása ösztönözte sajátos szürrealista szimbolikája kialakítására. A szürrealizmus szabad asszociációs módszerének alkalmazása nem idegen Sárkány Györgytől. Az *Inferno* fejezetet lezáró kép, a *Rejtett erő* a megdermedt víz, a szilárdká keményedett lágy anyag tehetetlenségének feszültségét érzékelteti.

A *Purgatóriumban* kapott helyett az áruló Ephialtész párjaként Xerxesz, a thermopülai győztes perzsa hadvezér, Camus, a sziszifoszi és a prométheuszi embertípus karakterének elmélyült elemzője, Siegfried s általa a mű-

vésznek kedves zeneszerző, Wagner, Kandinszkij, Max Ernst s a sokféle múzsa és szirén. Érdekes egybeesés, hogy Kandinszkij *A szellemiségről a művészetben* című írásában épp Wagner operáinak hatására fogalmazta meg a festészet és a zene összekapcsolásának lehetőségét: „Általában a szín olyan erő, mely közvetlenül hat a lélekre. A szín a billentyűzet, a szemek a kalapácsok, a lélek a zongora a húrokkal. A művész a kéz, amely játszik. Megérinti az egyik vagy másik billentyűt, és megrezegetti a lelket.” A *Purgatórium* utolsó képének kompozíciója Max Ernst művészetére reflektál, aki 1925-ben jelentette meg a természet képzeletbeli újateremtésének fantasztikus világát ábrázoló, dörzsölt rajzait *A természet története* című kötetben.

A sorozat harmadik része, a *Boldogok mezeje*, szintén több parafrázist sorakoztat fel a képcímek segítségével. Ebben a fejezetben jóval hangsúlyosabbak az utalások a dantei mű vallásos világgépére. A *Pax corporis*, a *Theodicea*, a *Corpus*, az *Et cum spiritu tuo* a keresztény hitélet konkrét mozzanataira reflektálnak, de ide tartozik a *Gótikus hullámvás* és a *Spirituális hangulat* is. A *Vízfény* című kép összegzése a paradicsomi világban koncentráció szakraális fény megragadásának. A *Boldogok mezején* a 19. századi modern festészeti irányzatok egyik inspirálójával, a művész által szintén nagyra becsült Turnerrel találkozhatunk. A teljes sorozatot lezáró, *Álomkergető* című felvételen megcsillanó napfény lágy szóródása, finom transzparenciája különleges energiákkal tölti meg a turneri akvarellek könnyed eleganciáját idéző kompozíciót.

Sárkány György megidézte Dantét egy szabadon szerkesztett, vizuális és nyelvi elemeket ötvöző műegyüttesben, melynek egyik kiemelt üzenete a személyes élmény átélésének fontossága. A *Végtelen színjáték* főszereplői a víz és a fény. A víz a megtisztulás, a zeneiség, de az erő jelképe is lehet épp úgy, ahogy a fény és a transzcendens legtöbbször karöltve járnak, s a fény hiánya a gonoszt tétélezi. A *Végtelen színjáték* mellékszereplői a kövek, kavicsok, ágak, levelek, tükröződő felhők és lombkoronák. Sárkány György fotói ezekkel a szín-, fény- és formajátékokkal kísérik meg létrehozni a világ történetének profán szimfóniáját.